ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 13ης Δεκεμβρίου 1989 *

Στην υπόθεση C-26/88,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Hessisches Finanzgericht προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

Brother International GmbH, με έδρα το Bad Vilbel, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας,

και

Hauptzollamt Gießen,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 5 και 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί του κοινού ορισμού της εννοίας της καταγωγής των εμπορευμάτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 20),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, (πέμπτο τμήμα)

συγκείμενο από τους Sir Gordon Slynn, πρόεδρο τμήματος, M. Zuleeg, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida και G. C. Rodríguez Iglesias, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: W. Van Gerven
γραμματέας: J. A. Pompe, βοηθός γραμματέας

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η εταιρία Brother, εκπροσωπούμενη από τον δικηγόρο G. Laule, Frankfurt am Main,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

— η γαλλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους E. Belliard και C. Chavance,

— η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον H. J. Heinemann,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον νομικό της σύμβουλο J. Sack, επικουρούμενο από τον R. Wagner,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 16ης Φεβρουαρίου 1989,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Μαρτίου 1989,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 1987, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Ιανουαρίου 1988, το Hessisches Finanzgericht υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 5 και 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί του κοινού ορισμού της εννοίας της καταγωγής των εμπορευμάτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 20).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Brother International GmbH (στο εξής: Brother) και του Hauptzollamt (κεντρικό τελωνείο) Gießen ως προς το θέμα της « εκ των υστέρων » εισπράξεως ορισμένων δασμών αντιντάμπινγκ.

3 Κατά τα έτη 1984 και 1985, η Brother εισήγαγε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ηλεκτρονικές γραφομηχανές προελεύσεως Ταϊβάν για τις οποίες δήλωσε ότι ήταν καταγωγής Ταϊβάν.

4 Τον Δεκέμβριο του 1985, η Επιτροπή κίνησε διαδικασία αντιντάμπινγκ ως προς τις εισαγωγές ηλεκτρονικών γραφομηχανών καταγωγής Ταϊβάν (ΕΕ C 338, σ. 7). Η διαδικασία αυτή έκλεισε με απόφαση της Επιτροπής της 23ης Μαΐου 1986 (ΕΕ L 140, σ. 52), με την αιτιολογία ότι τα εν λόγω εμπορεύματα δεν ήσαν καταγωγής Ταϊβάν. Στην τελευταία αυτή απόφαση, η Επιτροπή δήλωσε ιδίως « ότι οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν στην Ταϊβάν δεν επαρκούσαν για να αποδώσουν στα προϊόντα καταγωγή Ταϊβάν κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 του Συμβουλίου ».

5 Οι εταιρίες Brother Industries Ltd της Ιαπωνίας, Taiwan Brother Industries Ltd της Ταϊβάν και Brother International Europe Ltd του Ηνωμένου Βασιλείου άσκησαν κατά της προαναφερθείσας αποφάσεως της Επιτροπής προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Δικαστηρίου, με την οποία αμφισβήτησαν την απόφαση της Επιτροπής να μην αποδοθεί στα εν λόγω εμπορεύματα καταγωγή Ταϊβάν. Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε ως απαράδεκτη με Διάταξη της 30ής Σεπτεμβρίου 1987 (229/86, Συλλογή 1987, σ. 3757) για τον λόγο ότι η προσβληθείσα απόφαση δεν αποτελούσε πράξη που μπορούσε να βλάψει τις προσφεύγουσες επιχειρήσεις, εφόσον η απόφαση περί της καταγωγής εναπέκειτο στις εθνικές αρχές, υπό την επιφύλαξη αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

6 Κατόπιν ελέγχου που πραγματοποιήθηκε στην Brother τον Σεπτέμβριο του 1986, οι γερμανικές αρχές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι ηλεκτρονικές γραφομηχανές, τις οποίες η Brother εισήγε από την Ταϊβάν, πρέπει να θεωρούνται ως εμπορεύματα καταγωγής Ιαπωνίας και, συνεπώς, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1698/85 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1985, για την επιβολή οριστικού δασμού αντιντάμπινγκ στις εισαγωγές ηλεκτρονικών γραφομηχανών καταγωγής Ιαπωνίας (ΕΕ L 163, σ. 1). Κατόπιν αυτού, το Hauptzollamt Gießen (στο εξής: HZA) ζήτησε από την Brother, με απόφαση περί « εκ των υστέρων » εισπράξεως, της 12ης Μαΐου 1987, να καταβάλει δασμό αντιντάμπινγκ συνολικού ποσού 3 210 277,83 γερμανικών μάρκων (DM).

7 Η Brother υπέβαλε ένσταση κατά της αποφάσεως αυτής και ζήτησε την αναστολή της εκτελέσεώς της από το HZA. Εν συνεχεία της απορρίψεως της εν λόγω αιτήσεως, η Brother υπέβαλε αίτηση ενώπιον του Hessisches Finanzgericht επιδιώκοντας την αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως περί της « εκ των υστέρων » εισπράξεως και, ενδεχομένως, την ακύρωσή της. Προς στήριξη της αιτήσεώς της, ανέφερε κατ' ουσίαν ότι στην Ταϊβάν υπάρχει ένα πλήρως εξοπλισμένο εργοστάσιο, στο οποίο συναρμολογούνται σε γραφομηχανές, έτοιμες προς χρησιμοποίηση, τα μεμονωμένα εξαρτήματα που ουσιαστικά παράγονται στην Ιαπωνία και εισάγονται στην Ταϊβάν. Θεωρεί ότι οι επίμαχες γραφομηχανές πρέπει, επομένως, να θεωρηθούν ως εμπορεύματα καταγωγής Ταϊβάν. Κατ' αυτήν, δεν μπορεί να γίνει λόγος για καταστρατήγηση των νομικών δια-

τάξεων, αυτό δε διότι το εργοστάσιο υπήρχε στην Ταϊβάν ήδη πολύ πριν από τη θέση σε ισχύ της ρυθμίσεως περί του δασμού αντιντάμπινγκ και ήδη από το 1982 έχουν παραδοθεί εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας γραφομηχανές που κατασκευάστηκαν στο εν λόγω εργοστάσιο.

8 Το HZA έκρινε ότι το εργοστάσιο της Brother στην Ταϊβάν αποτελεί « εργοστάσιο-κατσαβίδι », στο οποίο τα μεμονωμένα εξαρτήματα απλώς αποσυσκευάζονται και συναρμολογούνται. Αυτή η εργασία, κατ' αυτό, δεν αποτελεί ουσιώδη, οικονομικώς δικαιολογημένη μεταποίηση ή κατεργασία, που καθορίζει την καταγωγή. Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι η μεταποίηση αυτή καθορίζει την καταγωγή, κατά τη γνώμη του HZA, ο δασμός αντιντάμπινγκ πρέπει να εισπραχθεί, δεδομένου ότι η μετατόπιση της τελικής συναρμολογήσεως από την Ιαπωνία στην Ταϊβάν δικαιολογεί άνευ ετέρου την εικασία ότι η μετατόπιση αυτή έχει ως σκοπό την καταστρατήγηση της ρυθμίσεως του δασμού αντιντάμπινγκ.

9 Κρίνοντας ότι η απόφασή του εξαρτάται από την ερμηνεία των άρθρων 5 και 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68, το Hessisches Finanzgericht υπέβαλε, με Διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 1987, στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« Πρέπει το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968, περί του κοινού ορισμού της εννοίας της καταγωγής των εμπορευμάτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/001, σ. 20), να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι και η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων και εισαχθέντων μεμονωμένων εξαρτημάτων που καταλήγει στη δημιουργία ενός νέου προϊόντος, θεωρούμενη ως η τελευταία ουσιώδης μεταποίηση και οικονομικώς δικαιολογημένη κατεργασία, ενεργεί προσδιοριστικώς ως προς τη χώρα καταγωγής ή απαιτείται επιπλέον, εκτός από τη συναρμολόγηση, μία ξεχωριστή διανοητική εργασία, ώστε η συναρμολόγηση να ενεργεί προσδιοριστικώς ως προς τη χώρα καταγωγής;

Σε περίπτωση που η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων μεμονωμένων εξαρτημάτων ενεργεί προσδιοριστικώς ως προς τη χώρα καταγωγής κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68, πρέπει το άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68 να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ήδη η μεταβολή της κατευθύνσεως των εξαγωγών, με τη χρησιμοποίηση ήδη υπαρχουσών εγκαταστάσεων παραγωγής, δικαιολογεί αυτή και μόνο την εικασία ότι η μεταβολή κατευθύνσεως αποσκοπεί στην καταστρατήγηση των εφαρμοστέων διατάξεων (περί δασμών αντιντάμπινγκ); »

10 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας καθώς και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68

11 Με το πρώτο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν υπό ποίες προϋποθέσεις η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων εξαρτημάτων, καταγωγής χώρας διαφορετικής από αυτήν της συναρμολογήσεως, αρκεί για να προσδώσει στο προϊόν, που προκύπτει από αυτήν, την καταγωγή της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε η συναρμολόγηση.

12 Πρέπει να υπενθυμιστεί σχετικά ότι το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68,

« Εμπόρευμα, στην παραγωγή του οποίου παρεμβάλλονται δύο ή περισσότερες χώρες, θεωρείται ως καταγόμενο από τη χώρα όπου έγινε η τελευταία ουσιώδης μεταποίηση ή κατεργασία οικονομικώς δικαιολογημένη που πραγματοποιήθηκε σε επιχείρηση εξοπλισμένη για τον σκοπό αυτό και που κατέληξε στην κατασκευή ενός νέου προϊόντος ή ενός προϊόντος αντιπροσωπεύοντος σημαντικό στάδιο παραγωγής. »

13 Η Brother θεωρεί ότι οι προϋποθέσεις του άρθρου 5 του κανονισμού έχουν τεχνικό χαρακτήρα και ότι η συναρμολόγηση αποτελεί κλασική εργασία μεταποιήσεως κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, καθόσον συνίσταται, όπως στην παρούσα υπόθεση, στο να συναρμολογηθούν πολλά τεμάχια προκειμένου να δημιουργηθεί ένα νέο συμπαγές σύνολο. Ένας κανονισμός εφαρμογής, εκδοθείς δυνάμει του άρθρου 14 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68, ορίζων επακριβώς τις προϋποθέσεις καθορισμού της καταγωγής, μπορεί να καθορίσει τα οικονομικά κριτήρια μιας συναρμολογήσεως, αλλά όχι τα κριτήρια σχετικά με τη διανοητική αξία αυτής.

14 Αντιθέτως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η συναρμολόγηση και μόνο προκατασκευασμένων εξαρτημάτων δεν πρέπει να θεωρείται ως ουσιώδης μεταποίηση ή κατεργασία, κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού, οσάκις, ενόψει της εργασίας την οποία συνεπάγεται και των δαπανών σε υλικό, αφενός, και της προστιθεμένης αξίας αφετέρου, η εργασία αυτή είναι σαφώς λιγότερο σημαντική απ' ό,τι οι άλλες μεταποιήσεις ή κατεργασίες που πραγματοποιήθηκαν σε άλλη ή σε άλλες χώρες.

15 Από το άρθρο 5 του κανονισμού, όπως έχει ερμηνευθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, προκύπτει ότι το καθοριστικό κριτήριο είναι το της τελευταίας, ουσιώδους μεταποιήσεως ή κατεργασίας. Εξάλλου, η εκτίμηση αυτή έχει επιβεβαιωθεί με τον

κανόνα 3, του παραρτήματος Δ 1, της διεθνούς συμβάσεως για την απλοποίηση και εναρμόνιση των τελωνειακών καθεστώτων (σύμβαση του Kyoto), που έχει γίνει αποδεκτή επ' ονόματι της Κοινότητας με την απόφαση 77/415/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 1977 (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/004, σ. 7). Κατά τον κανόνα αυτόν, « όταν δύο ή περισσότερες χώρες παρεμβάλλονται στην παραγωγή ενός εμπορεύματος, η καταγωγή του τελευταίου αυτού προσδιορίζεται βάσει του κριτηρίου της ουσιώδους μεταποιήσεως ».

16 Το άρθρο 5 του κανονισμού δεν διευκρινίζει κατά πόσον οι εργασίες συναρμολογήσεως μπορούν να χαρακτηριστούν ως ουσιώδης μεταποίηση ή κατεργασία. Πρέπει να αναφερθεί ότι ο κανόνας 6 της συμβάσεως του Kyoto διευκρινίζει ότι

« δεν πρέπει να θεωρούνται ως ουσιώδης μεταποίηση ή κατεργασία οι εργασίες οι οποίες δεν συμβάλλουν σε τίποτε ή οι οποίες συμβάλλουν πολύ λίγο στο να προσδώσουν στα εμπορεύματα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά τους ή τις ουσιώδεις ιδιότητές τους και ιδιαίτερα οι εργασίες, που συνίστανται αποκλειστικά από ...

γ) απλές εργασίες συναθροίσεως [συναρμολογήσεως]

... ».

17 Πρέπει να θεωρούνται ως απλές εργασίες συναρμολογήσεως οι εργασίες που δεν απαιτούν ειδικευμένο προσωπικό για τις εν λόγω πράξεις, ούτε τελειοποιημένα εργαλεία ούτε εργοστάσια ειδικά εξοπλισμένα για τον σκοπό της συναρμολογήσεως. Πράγματι, αυτές οι εργασίες δεν θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως δυνάμενες να προσδώσουν στα εν λόγω εμπορεύματα τα ουσιώδη χαρακτηριστικά τους ή τις ουσιώδεις ιδιότητές τους.

18 Η σύμβαση του Kyoto περιορίζεται στο να αποκλείει από την έννοια της ουσιώδους μεταποιήσεως ή κατεργασίας τις απλές εργασίες συναρμολογήσεως, χωρίς να διευκρι-

νίζει υπό ποίες προϋποθέσεις οι άλλοι τύποι συναρμολογήσεως μπορούν να αποτελέσουν ουσιώδη μεταποίηση ή κατεργασία. Για τους άλλους τύπους συναρμολογήσεως, πρέπει να καθορίζεται σε κάθε περίπτωση και βάσει αντικειμενικών κριτηρίων εάν συνιστούν ή όχι ουσιώδη μεταποίηση ή κατεργασία.

19 Η εργασία συναρμολογήσεως μπορεί να θεωρηθεί ως καθοριστική της καταγωγής οσάκις αποτελεί, εξεταζόμενη από τεχνική άποψη και ενόψει του ορισμού του συγκεκριμένου εμπορεύματος, το καθοριστικό στάδιο παραγωγής στη διάρκεια του οποίου συγκεκριμενοποιείται ο προορισμός των χρησιμοποιουμένων εξαρτημάτων και προσδίδονται στο εν λόγω εμπόρευμα οι ειδικές ποιοτικές του ιδιότητες (βλέπε απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 1979, Yoshida, 114/78, Rec. 1979, σ. 151).

20 Εντούτοις, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλία των εργασιών που καλύπτονται από την έννοια της συναρμολογήσεως, υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ο καθορισμός της καταγωγής ενός εμπορεύματος δεν είναι δυνατός βάσει κριτηρίων τεχνικού χαρακτήρα. Στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η προστιθεμένη διά της συναρμολογήσεως αξία ως επικουρικό κριτήριο.

21 Η σπουδαιότητα του κριτηρίου αυτού επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από τη σύμβαση του Kyoto, της οποίας οι σχετικές με τον κανόνα 3, του παραρτήματος Δ 1, σημειώσεις διευκρινίζουν ότι το κριτήριο της ουσιώδους μεταποιήσεως δύναται να εκφράζεται, στην πράξη, με τον κανόνα του ποσοστού κατ' αξία, όταν το ποσοστό της αξίας των χρησιμοποιουμένων προϊόντων ή το ποσοστό της κτηθείσας υπεραξίας ανέρχεται σε συγκεκριμένο επίπεδο.

22 Όσον αφορά την εφαρμογή του κριτηρίου αυτού και ιδίως το ερώτημα ποιο είναι το ποσό της προστιθεμένης αξίας που είναι αναγκαίο για να καθοριστεί η καταγωγή του συγκεκριμένου εμπορεύματος, πρέπει να ληφθεί ως βάση η σκέψη ότι το σύνολο των εν λόγω εργασιών συναρμολογήσεως πρέπει να προκαλεί αισθητή αύξηση της εμπορικής αξίας, στο στάδιο έξοδος από το εργοστάσιο, του τελικού προϊόντος. Σχετικά, πρέπει να εκτιμάται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αν η σπουδαιότητα της προστιθεμένης αξίας στη χώρα συναρμολογήσεως δικαιολογεί, σε σύγκριση με την προστιθεμένη αξία στις άλλες χώρες, το να θεωρηθεί ως χώρα καταγωγής η χώρα συναρμολογήσεως.

23 Στην περίπτωση κατά την οποία μόνο δύο χώρες υπεισέρχονται στην παραγωγή ενός εμπορεύματος και η εξέταση των κριτηρίων τεχνικού χαρακτήρα αποδεικνύεται ακατάλληλη για τον καθορισμό της καταγωγής, η απλή συναρμολόγηση του εμπορεύματος αυτού σε μία χώρα, με βάση τα προκατασκευασμένα εξαρτήματα καταγωγής της άλλης χώρας, δεν επαρκεί για να προσδώσει στο προϊόν, που εντεύθεν προκύπτει, την καταγωγή της χώρας συναρμολογήσεως, αν η προστεθείσα σ' αυτό αξία είναι αισθητά κατώτερη από την αξία που πραγματοποιείται στην άλλη χώρα. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι, σ' αυτή την περίπτωση, το ποσοστό προστιθεμένης αξίας που είναι κατώτερο από 10 %, πράγμα που ανταποκρίνεται στην εκτίμηση στην οποία προβαίνει η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθεί ως επαρκές προκειμένου να προσδώσει στο τελικό προϊόν την καταγωγή της χώρας συναρμολογήσεως.

24 Η καταγωγή ενός εμπορεύματος, το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο συναρμολογήσεως, πρέπει να καθορίζεται βάσει των προαναφερθέντων κριτηρίων, χωρίς να πρέπει να ελέγχεται αν η συναρμολόγηση συνεπάγεται ιδία διανοητική εργασία, κριτήριο που δεν προβλέπεται στο άρθρο 5 του κανονισμού.

25 Ενόψει όλων των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί ως απάντηση ότι η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων εξαρτημάτων, που κατάγονται από χώρα διαφορετική της συναρμολογήσεως, αρκεί για να προσδώσει στο προϊόν, που προκύπτει από αυτήν, την καταγωγή της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε η εν λόγω συναρμολόγηση, υπό τον όρον ότι αυτή αντιπροσωπεύει, θεωρούμενη από τεχνική άποψη και ενόψει του ορισμού του εν λόγω εμπορεύματος, το καθοριστικό στάδιο παραγωγής κατά τη διάρκεια του οποίου συγκεκριμενοποιήθηκε ο προορισμός των χρησιμοποιηθέντων συστατικών και προσδόθηκαν στο εν λόγω εμπόρευμα τα ειδικά ποιοτικά του χαρακτηριστικά· στην περίπτωση που η εφαρμογή του κριτηρίου αυτού δεν καθιστά δυνατή τη συναγωγή συμπεράσματος, πρέπει να εξακριβωθεί αν το σύνολο των πράξεων της εν λόγω συναρμολογήσεως προκαλεί αισθητή αύξηση της εμπορευματικής αξίας, στο στάδιο της εξόδου από το εργοστάσιο, του τελικού προϊόντος.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 802/68

26 Με το δεύτερο ερώτημα, το παραπέμπον δικαστήριο ερωτά αν η μετατόπιση της συναρμολογήσεως από τη χώρα κατασκευής των εξαρτημάτων σε άλλη χώρα, στην οποία χρησιμοποιούνται ήδη υφιστάμενα εργοστάσια, δικαιολογεί καθαυτό την εικασία, κατά την οποία η μετατόπιση αυτή έχει ως μοναδικό σκοπό την καταστρατήγηση των εφαρμοζομένων διατάξεων και ιδίως την εφαρμογή ενός δασμού αντιντάμπινγκ, κατά την έννοια του άρθρου 6 του κανονισμού.

27 Δυνάμει της τελευταίας αυτής διατάξεως

« η μεταποίηση ή η κατεργασία, για την οποία διαπιστώνεται ή για την οποία τα διαπιστωμένα γεγονότα δικαιολογούν την εικασία ότι είχε ως μοναδικό σκοπό την καταστρατήγηση των διατάξεων που εφαρμόζονται, εντός της Κοινότητος ή εντός των κρατών μελών, επί των εμπορευμάτων ορισμένων χωρών, δεν δύναται σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι προσδίδει, κατά την έννοια του άρθρου 5, την καταγωγή της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε η μεταποίηση ή κατεργασία αυτή στα εμπορεύματα που παρήχθησαν κατ' αυτόν τον τρόπο. »

28 Η μετατόπιση της συναρμολογήσεως από τη χώρα κατασκευής των εξαρτημάτων σε άλλη χώρα, συνεπαγόμενη τη χρησιμοποίηση ήδη υπαρχόντων εργοστασίων, δεν δημιουργεί καθαυτή την εικασία αυτή. Πράγματι, πρέπει να συντρέχουν ορισμένοι άλλοι λόγοι δυνάμενοι να δικαιολογήσουν παρόμοια μετατόπιση. Πάντως, στην περίπτωση κατά την οποία υπάρχει χρονική σύμπτωση μεταξύ της ενάρξεως της ισχύος της σχετικής ρυθμίσεως και της μετατοπίσεως της συναρμολογήσεως, στον ενδιαφερόμενο επιχειρηματία εναπόκειται να αποδείξει ότι οι πράξεις συναρμολογήσεως πραγματοποιήθηκαν στη χώρα από την οποία εξήχθησαν τα εμπορεύματα για έναν αντικειμενικό λόγο και όχι προς τον σκοπό αποφυγής των συνεπειών των σχετικών διατάξεων.

29 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί ως απάντηση ότι η μετατόπιση της συναρμολογήσεως από τη χώρα κατασκευής των εξαρτημάτων σε άλλη χώρα, στην οποία χρησιμοποιούνται ήδη υφιστάμενα εργοστάσια, δεν δικαιολογεί καθαυτή την εικασία, κατά την οποία η μετατόπιση αυτή είχε ως μοναδικό σκοπό την καταστρατήγηση των εφαρμοζόμενων διατάξεων, εκτός αν συμπίπτουν χρονικώς η έναρξη της ισχύος της συναφούς ρυθμίσεως και η μετατόπιση της συναρμολογήσεως. Στην τελευταία αυτή περίπτωση στον ενδιαφερόμενο επιχειρηματία εναπόκειται να αποδείξει ότι οι πράξεις συναρμολογήσεως πραγματοποιήθηκαν στη χώρα από την οποία εξήχθησαν τα εμπορεύματα για έναν αντικειμενικό λόγο και όχι προς τον σκοπό αποφυγής των συνεπειών των σχετικών διατάξεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

30 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η γαλλική και η ολλανδική κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των προδικαστικών ερωτημάτων που του υπέβαλε το Hessisches Finanzgericht με Διάταξη της 17ης Δεκεμβρίου 1987, αποφαίνεται:

1) Η απλή συναρμολόγηση προκατασκευασμένων εξαρτημάτων, που κατάγονται από διαφορετική χώρα από αυτή της συναρμολογήσεως, αρκεί για να προσδώσει στο προϊόν, που προκύπτει από αυτήν, την καταγωγή της χώρας στην οποία πραγματοποιήθηκε η εν λόγω συναρμολόγηση, υπό τον όρο ότι αυτή αντιπροσωπεύει, θεωρούμενη από τεχνική άποψη και ενόψει του ορισμού του εν λόγω εμπορεύματος, το καθοριστικό στάδιο παραγωγής κατά τη διάρκεια του οποίου συγκεκριμενοποιήθηκε ο προορισμός των χρησιμοποιηθέντων συστατικών και προσδόθηκαν στο εν λόγω εμπόρευμα τα ειδικά ποιοτικά του χαρακτηριστικά· στην περίπτωση που η εφαρμογή του κριτηρίου αυτού δεν καθιστά δυνατή τη συναγωγή συμπεράσματος, πρέπει να εξακριβωθεί αν το σύνολο των πράξεων της εν λόγω συναρμολογήσεως προκαλεί αισθητή αύξηση της εμπορευματικής αξίας, στο στάδιο της εξόδου από το εργοστάσιο, του τελικού προϊόντος.

2) Η μετατόπιση της συναρμολογήσεως από τη χώρα κατασκευής των εξαρτημάτων σε άλλη χώρα, στην οποία χρησιμοποιούνται ήδη υφιστάμενα εργοστάσια, δεν δικαιολογεί καθαυτή την εικασία, κατά την οποία η μετατόπιση αυτή είχε ως μοναδικό σκοπό την καταστρατήγηση των εφαρμοζόμενων διατάξεων, εκτός αν συμπίπτουν χρονικώς η έναρξη της ισχύος της συναφούς ρυθμίσεως και η μετατόπιση της συναρμολογήσεως. Στην τελευταία αυτή περίπτωση στον ενδιαφερόμενο επιχειρηματία εναπόκειται να αποδείξει ότι οι πράξεις συναρμολογήσεως πραγματοποιήθηκαν στη χώρα από την οποία εξήχθησαν τα εμπορεύματα για έναν αντικειμενικό λόγο και όχι προς τον σκοπό αποφυγής των συνεπειών των σχετικών διατάξεων.

Slynn Zuleeg

Joliet Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Δεκεμβρίου 1989.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

Gordon Slynn